

**EEN PAREL
VAN DE
ATLANTIKWALL**

Sommige bunkers in de duinen bij Ouddorp kwamen na de watersnoodramp op het strand te liggen.

Rond de Kop van Goeree liggen de Noordzee en het Grevelingenmeer. In de dijken en duinen bouwden de Duitsers in de oorlog een keten van stellingen om een geallieerde aanval vanaf het water af te slaan. Op slechts enkele plekken zijn hiervan nog overblijfselen te zien.

Via het strand, waar ooit honderden versperringen stonden, loop je met zicht op de vuurtoren de polder in, richting een neptvliegveld om Britse piloten te misleiden. Hiermee leidde de Luftwaffe de aandacht af van het echte vliegveld bij Rotterdam Waalhaven. Je loopt verder richting het Grevelingenmeer en ziet soms de betonnen palen van strandversperringen die na de oorlog zijn hergebruikt als afrastering. De Grevelingen stond in de oorlog in open verbinding met de zee en de oevers van deze voormalige zeearm waren daarom kwetsbaar voor geallieerde landingen. De Duitse stellingen langs de dijken aan de oostzijde van het eiland moesten dit verhinderen.

In de Preekhilpolder loop je langs een infanteriestelling waarvan alle bouwwerken in of tegen de dijk zijn gebouwd. Vlakbij stortte een Amerikaanse bommenwerper neer. Een herdenkingspaneel vertelt het verhaal van de acht bemanningsleden die een maand voor de bevrijding sneuvelden. De route eindigt bij een bijzonder bunkercomplex op een hoge duinrug dat destijds op een afgelegen kleine landtong lag. De Duitsers noemden de Atlantikwall eens 'Perlenschnur aus Stahlbeton', refererend naar de bunkerstellingen die als een aaneengeregen snoer langs de kuststrook lagen. Dit bunkercomplex is een mooi voorbeeld van een erfgoedparel die ons herinnert aan de Tweede Wereldoorlog.

1 RAILVERBINDING DOOR DUITSERS GEBRUIKT

Ooit was de Rotterdamsche Tramweg Maatschappij (RTM) met talloze railverbindingen de grootste vervoerder in de regio. Tijdens de bunkerbouw hebben de Duitsers hier veel gebruik van gemaakt. Vanaf het museum is met een historische tram een tochtje te maken over de Brouwersdam naar Schouwen. Vlakbij ligt de 'bunkerparel' van Goeree. Deze locatie komt aan het einde van de wandeling aan bod.

Loop vanaf de parkeerplaats naar de weg De Punt (waarover je bent aangekomen). Sla over de spoorlijn bij het fietspad RA en neem het eerstvolgende fiets/wandelpad links. Ga onder het viaduct door en hou daarna links aan. Na ongeveer 300 meter sta je op het strand ('t Gorsje) waar je naar rechts gaat.

2 HONDERDEN VERSPERRINGEN

In de Tweede Wereldoorlog stonden op het strand honderden versperringen. Hoewel de meeste na de bevrijding zijn opgeruimd, kwamen er met de aanleg van de Brouwersdam in 1971 verschillende betonnen paaltjes tevoorschijn. Door de Brouwersdam was er geen open verbinding meer tussen de zeearm De Grevelingen en de zee. Het Grevelingenmeer dat hierdoor ontstond is bij watersporters heel populair. In de duinenrij langs het strand lagen enkele kleine infanteriestellingen. Veel bouwwerken werden al snel na de oorlog verwijderd of kwamen onder het stuivende duinzand. In het kader van de Deltawet zijn eind jaren 60 hier de laatste bunkers gesloopt omdat ze de zeewaterkerende werking van de duinreep ondermijnden.

Loop verder over het strand tot aan de strandovergang 'Ouddorp 11 Vrijheidsduin' bij paal 17/00 - L/ 380. Steek het duin over en negeer een weg naar links. Bij de splitsing RA (Westeinde). Aan het eind tegenover huisnummer 6, RA (West Nieuwlandseweg). Bij een splitsing met links een boerderij met huisnummers 2 en 4 RD.

3 RESTEN VERSPERRINGEN

Aan de rechterkant van de oprit staat een betonnen paaltje. Deze tref je vaker aan in dit gebied. Het zijn de restanten van de versperringen op het strand die na de oorlog door boeren zijn hergebruikt bij de afzetting van hun land.

Begin jaren 70 kwamen bij de aanleg van de Brouwersdam strandversperringen tevoorschijn.

Een uitzichtpunt op de telefoonbunker.

4 KABELSCHALTSTELLE

Na zo'n 200 meter staat aan de rechterkant de eerste bunker op deze route. Het is een zogenaamde Kabelschaltstelle, een telefoonschakelbunker. Veilig achter de duinen en dijken van het eiland zijn meer dan tien van deze kleine bunkers gebouwd. De Duitsers vertrouwden niet op het Nederlandse telefoonnet en hadden daarom tussen de bunkercomplexen een volledig eigen netwerk aangelegd, met verstevigde kabels diep onder de grond. Bij de verschillende schakelpunten kwamen de kabels van het Festungskabelnetz omhoog en werden de verdeelkasten met kleine bunkertjes beschermd. Ook kon hier een veldtelefoon worden aangesloten.

VUURTOREN MET RIJKE HISTORIE

Vanaf het dak van het bunkertje heb je een mooi uitzicht. De vuurtoren van Ouddorp is goed te zien. In de oorlog stond er een andere vijftig meter hoge vuurtoren. Deze gaf destijds de krachtigste bundel licht in Nederland. In 1940 doofde het licht om de geallieerde schepen geen oriëntatiepunt te bieden. De lampen bovenin werden verwijderd om plaats te maken voor een radar die schepen op grote afstand kon signaleren. Ook diende de hoge locatie als meetpost voor zwaar kustgeschut dat op het eiland De Beer stond. In de nacht voor de capitulatie van de Duitse troepen in Nederland is de toren volgens de bevolking opgeblazen. De Duitsers vertelden dat de bliksem was ingeslagen.

Op de laatste oorlogsdag verwoeste vuurtoren van Ouddorp.

Houten Messerschmidt, van verre niet van echt te onderscheiden.

Aan het eind van de kleine weg kom je op een grote weg die je oversteekt. LA en na 100 meter RA (Boutweg). Je loopt verder tot aan het eind en komt uit op de Westduinweg.

5 SCHEINFLUGHAFEN 33

Vanaf de Westduinweg is een golvend duinterrein te zien. In de oorlog werd er door de Luftwaffe een vlak terrein aangelegd van 80 meter breed en 750 meter lang. Het was een nepstartbaan van het schijnvliegveld 'Scheinflughafen 33'. Er was ook baanverlichting, een drainagesysteem, nephangaars en houten vliegtuigen. Op rails werden lampen langs de baan gereden zodat het 's nachts leek alsof jachtvliegtuigen zich gereed maakten om te starten. Dit alles om de aandacht van geallieerde piloten af te leiden van echte vliegvelden zoals die bij de Waalhaven in Rotterdam. En het werkte, want er zijn regelmatig bommen afgeworpen. Vanuit de lucht zijn de vele bomkraters nog goed te zien. Nu is het een beschermd natuurgebied. Op een informatiepunt links van de T-splitsing valt hier meer over te lezen en heb je goed zicht over het terrein.

Op de T-splitsing Boutweg/Westduinweg rechtsaf. De weg buigt af naar links. Eerste afslag naar rechts negeren. Op dat punt gaat de Westduinweg over in de Oudelandsseweg en loop je RD.

6 RESTEN VERSPERRING

In de prikkeldraadafzetting van dit terrein zijn regelmatig betonnen palen gebruikt die oorspronkelijk deel uitmaakten van strandversperringen. Zes van deze palen vormden een zogenoemde Tetraëder. Hierop zouden landingsboten in de branding op stuk varen.

Loop de Oudelandseweg af tot de T-splitsing met de Blomweg (tegenover een houten schuur met nr. 80). Hier staan fietsborden. Sla RA in de aangegeven fietsrichting 'Grevelingenmeer'. Loop onder het viaduct door tot aan de T-splitsing. LA en volg de weg totdat deze overgaat in een wandelpad. Na een kleine 200 meter RA de Oudelandse Zeedijk op richting het Grevelingenmeer (Preekhulpolder). Waar de dijk splits is rechts in de verte een bunker te zien. Loop linksom de dijk om ernaartoe te lopen.

7 INFANTERIESTELLING

Deze bunker hoorde bij een infanteriestelling waarvan alle bouwwerken in of tegen de dijk zijn gebouwd. De belangrijkste is de grote manschappenbunker van het type St.-501. Hier tegenaan is een kleine gemetselde opslagbunker gebouwd. Volgens Duitse inspectierapporten was deze te vochtig om levensmiddelen goed in te kunnen bewaren. Ruim tien jaar geleden zijn alle bouwwerken opgeknapt en is de open geschutsopstelling voor het antitankkanon opnieuw aangelegd.

Loop de dijk af en loop verder tot aan de weg parallel aan de N57. Ga hier LA. Loop circa 600 meter tot aan het eind bij de weg De Punt.

Wandelaars op de dijk bij de manschappenbunker.

Ter herinnering heeft Stichting WO2GO op de crashlocatie een informatiepaneel geplaatst.

8 KILHAVEN

Dit was ooit de Kilhaven waar suikerbieten van het achterliggende boerenland voor transport werden overgeladen op schepen. Op 5 april 1945 stortte vlakbij een Amerikaanse B-17 bommenwerper neer. Het was één van de vliegtuigen van een grote groep die op de terugweg was uit Duitsland waar ze een vliegveld bij Neurenberg hadden gebombardeerd. Door het slechte weer waren ze gedwongen laag te vliegen. Te laat ontdekten ze boven bezet gebied te zijn en werden beschoten door Duits luchtafweergeschut. Veel vliegtuigen konden niet meer ontkomen en één ervan stortte hier neer. Slechts een maand voor de bevrijding sneuvelden hierbij zeven van de tien bemanningsleden.

Sla bij de weg De Punt LA. Na nog eens 600 meter zie je in de bocht een bord dat verwijst naar 'Bunkerroute De Punt'.

De Tobruk markeert het begin van de bunkerroute.

9 TOBRUK VERPLAATST

Bij het bord zie je een kleine bunker, een zogenaamde Tobruk. Bunkertjes als deze zijn veelvuldig gebouwd om te gebruiken als mitrailleuropstelling rondom stellingen. Dit exemplaar is in mei 2016 onder de grond gevonden tijdens woningbouw aan het Hoge Pad in Ouddorp. In plaats van slopen is het 30 ton zware bouwwerk op een dieplader naar deze plek verplaatst om het begin van de route te markeren.

Steek de weg over, loop het duin in en het eerste pad naar links.

10 PERLENSCHNUR AUS STAHLBETON

Je komt nu bij een van de 'parels' van de Atlantikwall. De Duitsers noemden de Atlantikwall eens 'Perlenschnur aus Stahlbeton'; refererend naar de bunkerstellingen die als een aaneengeregen snoer langs de kuststrook lagen. Een groep enthousiaste vrijwilligers heeft dit bunkercomplex op fraaie wijze ontsloten, daarmee is het heden ten dage een parel onder de nog bestaande Atlantikwall-relicten. Naast een aantal kleine bouwwerken zijn vier St.-bunkers op de destijds meest zuidelijk gelegen punt van de Kop van Goeree gebouwd. De weg De Punt bestond namelijk niet en hier lag de grens tussen land en water rondom 'De Punt'. Vanuit deze hoger gelegen stelling konden de Duitsers met twee anti-tankkanonnen zowel de Noordzee als het Grevelingen bestoken. In de stelling zie je de geschutsbeddingen en de remises waarin de kanonnen veilig konden worden gestald. De remises zijn twee zeldzame bunkers van het type St.-504 waarvan er in Nederland geen andere meer zijn te vinden. De andere grote bunkers zijn een munitie- en een manschappenbunker. Verder bestond de stelling uit mitrailleuropstellingen, vlammenwerpers, een schijnwerper en een buitgemaakte Franse tankkoepel. De hoogste Duitse militair in Nederland, de Wehrmachtsbefehlshaber in den Niederlanden, vond de stelling na inspectie: "sehr gut ausgebaut und in ordnung".

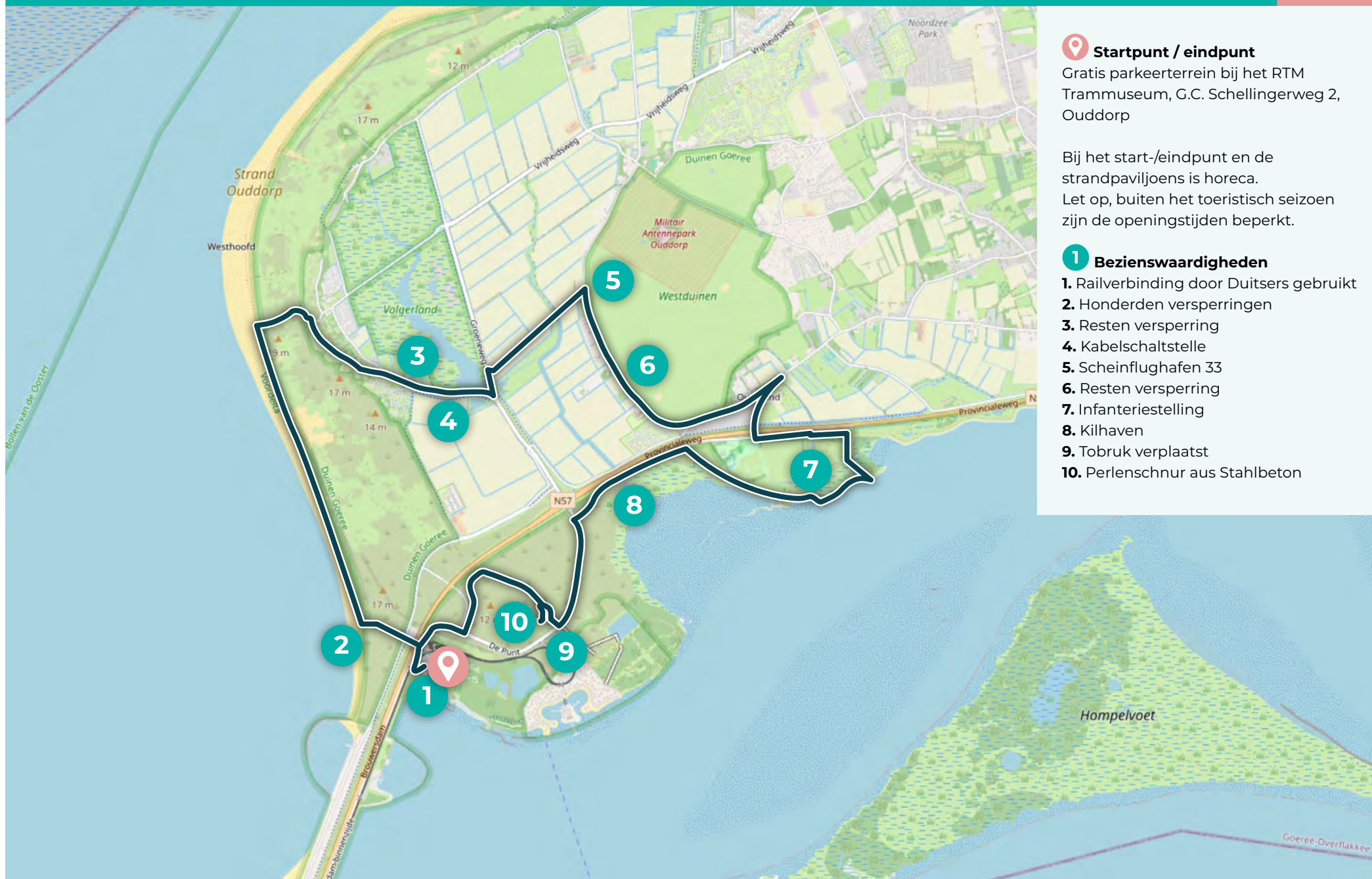
Loop nadat je de stelling hebt bekeken terug naar het duinpad waar je vandaan kwam. Sla daar LA. Na een halve kilometer maakt dit pad een bocht naar links en even later komt het pad uit op de weg 'De Punt'. Sla daar RA en volg de bocht naar links. Je passeert een rode RTM-loods aan je linkerhand en je gaat op de driesprong RD. Even verderop sla je LA over de spoorlijn naar de parkeerplaats waar je de route bent gestart.

Een nauwkeurig nagemaakt antitankkanon in de stelling. Let op de betonpalen (zie punt 3)

Re-enactment op De Punt tijdens 'Bunkerdag', wanneer je veel bunkerlocaties in Nederland kunt bezoeken.

Startpunt / eindpunt

Gratis parkeerterrein bij het RTM Trammuseum, G.C. Schellingerweg 2, Ouddorp

Bij het start-/eindpunt en de strandpaviljoens is horeca. Let op, buiten het toeristisch seizoen zijn de openingstijden beperkt.

1 Bezienswaardigheden

1. Railverbinding door Duitsers gebruikt
2. Honderden versperringen
3. Resten versperring
4. Kabelschaltstelle
5. Scheinlughafen 33
6. Resten versperring
7. Infanteriestelling
8. Kilhaven
9. Tobruk verplaatst
10. Perlenschnur aus Stahlbeton

Leeswijzer

LA = linksaf

RA = rechtsaf

RD = rechtdoor

Meer informatie

bezoekatlantikwall.nl

Respect

Bunkers zijn vaak de biotoop van zeldzame planten- en diersoorten en staan in beschermd natuurgebied of op particuliere grond. Dit is verboden terrein voor onbevoegden, tenzij je op de openbare fiets- of wandelpaden blijft.

Colofon

De wandelroute is een product van de Erfgoedlijn Atlantikwall van de provincie Zuid-Holland en is uitgegeven door Stichting Forten Nederland. Het betreft een actualisatie van een bestaande route die eerder is uitgegeven door uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig. De route is ook digitaal beschikbaar op de website bezoekatlantikwall.nl.

© Foto's: A. van Beveren pag. 1, 4l, 5rb, 7, D. Notenboom, Stichting WO2GO pag. 4r, Jorn Baars pag. 5ro, C.J. van Koppen pag. 2r, J. Rijpsma pag. 3lb, 3r, 5l Collectie J. Westhoeve, Stichting WO2GO pag. 2l, 3lo